

WARUNKI PRACY

W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM W 2016 R.

Szeroko rozumiane pojęcie warunków pracy obejmuje m. in.: charakterystykę warunków pracy, wypadki przy pracy, czas pracy i strajki. W niniejszym opracowaniu zawarto dane dotyczące warunków pracy i wypadków przy pracy w województwie kujawsko-pomorskim.

Informacje na temat **warunków pracy** uzyskiwane są na podstawie rocznego badania prowadzonego na formularzu Z-10. Badaniem tym objęte są jednostki sprawozdawcze zatrudniające powyżej 9 osób (z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych).

Informacje dotyczące **chorób zawodowych** pozyskiwane są przez Instytut Medycyny Pracy w Łodzi i gromadzone w Centralnym Rejestrze Chorób Zawodowych. Dokumentem źródłowym jest Karta stwierdzenia choroby zawodowej.

Dane o **wypadkach przy pracy** uzyskiwane są ze statystycznej karty wypadku przy pracy Z-KW. Badaniem tym objęte są wszystkie jednostki bez względu na rodzaj prowadzonej działalności (z wyłączeniem rolników indywidualnych). W jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego dane dotyczą tylko pracowników cywilnych.

Badanie dostarcza informacji o osobach poszkodowanych oraz o miejscach, przyczynach i konsekwencjach zdarzeń. Dane o wypadkach przy pracy charakteryzują osoby, które uległy wypadkom indywidualnym i zbiorowym.

Informacje zawarte w części opracowania „Wypadki przy pracy” stanowią dane wstępne za 2016 r. i mogą ulec zmianie.

Dane prezentowane są w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007)** wprowadzonej z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz.1885, z późn.zm.).

ZATRUDNIENI W WARUNKACH ZAGROŻENIA

Warunki pracy są ważnym zagadnieniem opisującym skalę zagrożeń i rodzaje środków podejmowanych w działaniach profilaktycznych, wspomagających prowadzenie odpowiedniej polityki w zakresie poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy.

Warunki pracy to zespół czynników występujących w środowisku pracy, wynikających z procesu pracy oraz czynników związanych z wykonywaniem pracy. Informacje o pracownikach zatrudnionych w warunkach zagrożenia dotyczą osób narażonych na działanie czynników związanych:

- ze środowiskiem pracy (substancje szkodliwe, przemysłowe pyły zwłókniające, hałas, wibracja, gorący lub zimny mikroklimat itp.),
- z uciążliwością pracy (wymuszona pozycja ciała, nadmierne obciążenie fizyczne, niedostateczne oświetlenie stanowiska pracy itp.),
- z czynnikami mechanicznymi (szczególnie niebezpieczne maszyny).

Według stanu na koniec 2016 r. w województwie kujawsko-pomorskim badaniem warunków pracy objętych było 268,8 tys. osób. W warunkach zagrożenia **zatrudnionych** było 18,8 tys. osób (licząc jeden raz w grupie czynnika przeważającego), czyli 7,0% ogółu pracowników w przebadanych przedsiębiorstwach. Porównując z poprzednim rokiem, zatrudnienie w warunkach zagrożenia zmniejszyło się o 4,5% (w kraju wzrosło o 4,3%).

Biorąc pod uwagę **rodzaj prowadzonej działalności**, spośród przebadanej w 2016 r. zbiorowości największą część osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia

czynnikami szkodliwymi stanowiły osoby zatrudnione w sekcji przetwórstwo przemysłowe tj. 77,9% udziału w liczbie ogółem.

Do rodzajów działalności przedsiębiorstw, w których wystąpiło największe natężenie zagrożenia dla zdrowia (mierzone liczbą zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1000 osób objętych badaniem) zaliczyć należy sekcje: dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja – 128 osób/1000 zatrudnionych (w tym 5 kobiet), przetwórstwo przemysłowe – 116 osób (w tym 22 kobiety) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 65 osób (w tym 4 kobiety).

TABL. 1. Zatrudnieni^a w warunkach zagrożenia według płci, sektorów własności i wybranych sekcji PKD 2007
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zatrudnieni w warunkach zagrożenia		
	ogółem	w tym kobiety	
		razem	w %
OGÓŁEM	2015 19666 2016 18790 2015=100 95,5	2015 3586 2016 3591 2015=100 100,1	2015 18,2 2016 19,1 x
sektor publiczny	2015 2540 2016 2260 2015=100 89,0	2015 503 2016 516 2015=100 102,6	2015 19,8 2016 22,8 x
sektor prywatny	2015 17126 2016 16530 2015=100 96,5	2015 3083 2016 3075 2015=100 99,7	2015 18,0 2016 18,6 x
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	277	19	6,9
Przemysł	15789	2843	18,0
górnictwo i wydobywanie	21	1	4,8
przetwórstwo przemysłowe	14635	2786	19,0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	175	19	10,9
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	958	37	3,9
Budownictwo	740	23	3,1
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	619	97	15,7
Transport i gospodarka magazynowa	661	88	13,3
Informacja i komunikacja	8	-	-
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	29	6	20,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1	-	-
Edukacja ^b	69	30	43,5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	597	485	81,2

a Liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego. b Szkolnictwo wyższe.

tość odnotowano w powiecie chełmińskim (108,6), toruńskim (103,9) oraz we Włocławku (100,4).

W 2016 r. (według stanu w dniu 31 XII) w województwie kujawsko-pomorskim 70,3% ogółu zatrudnionych w warunkach zagrożenia (w 2015 r. 69,8%) było narażonych na zagrożenia

związane ze **środowiskiem pracy** (13,2 tys.). Najczęściej ten typ zagrożenia (w przeliczeniu na liczbę osobozagrożeń) spowodowany był przez:

- hałas (71,5%; w 2015 r. – 74,4%),
- pyły przemysłowe (6,4%; w 2015 r. – 6,9%),
- substancje chemiczne (5,0%; w 2015 r. – 2,6%).

W tym samym czasie w warunkach zagrożenia związanych z **uciążliwością pracy** pracowało 22,9% ogółu zatrudnionych w uciążliwych warunkach (czyli o 6,7 p. proc. więcej niż 2015 r.), natomiast związanych z **czynnikami mechanicznymi** 21,8% (o 7,8 p. proc. więcej niż w poprzednim roku).

W 2016 r. udział **kobiet** w grupie zatrudnionych w warunkach zagrożenia wynosił 19,1% (w kraju 16,8%) i był o 0,9 p. proc. wyższy niż przed rokiem.

W 2016 r. spośród zatrudnionych w warunkach zagrożenia w poszczególnych sekcjach największy udział kobiet odnotowano w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 81,2%. Ponadto stosunkowo duży udział kobiet odnotowano w sekcjach: edukacja – 43,5%, administrowanie i działalność wspierająca 20,7% oraz przetwórstwo przemysłowe – 19,0%.

W Kujawsko-Pomorskiem największej osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1000 osób objętych badaniem warunków pracy, odnotowano w powiecie brodnickim (188,7). Ponadto wysoką war-

Osobozagrożenia – liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia liczonych tyle razy, na ile czynników osoby te były narażone.

ZATRUDNIENI^a W WARUNKACH ZAGROŻENIA W POWIATACH I MIASTACH NA PRAWACH POWIATU W 2016 R.
Stan w dniu 31 XII

a Liczeni tylko jeden raz w grupie czynnika przeważającego.

OCENA I ELIMINACJA RYZYKA ZAWODOWEGO

Jednym z celów badania warunków pracy jest uzyskanie informacji dotyczących działań profilaktycznych związanych z oceną ryzyka zawodowego. W 2016 r. **ocenę ryzyka** zawodowego przeprowadzono dla 68,5 tys. stanowisk pracy, na których zatrudnionych było 82,2 tys. osób. W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła zarówno liczba stanowisk objętych oceną ryzyka (o 0,6%), jak i liczba osób zatrudnionych na badanych stanowiskach (o 4,0%).

TABL. 2. Ryzyko zawodowe według sektorów własności i sekcji PKD 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	Stanowiska pracy, na których					Zatrudnieni, u których				
	przeprowadzono ocenę ryzyka zawodowego	wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe	zastosowano środki do wyeliminowania lub ograniczenia ryzyka zawodowego			przeprowadzono ocenę ryzyka zawodowego	wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe	zastosowano środki do wyeliminowania lub ograniczenia ryzyka zawodowego		
			techniczne	organizacyjne	ochrony indywidualnej			techniczne	organizacyjne	ochrony indywidualnej
OGÓŁEM 2015	68134	29086	12261	12562	16315	79047	33873	13807	14671	19246
2016	68523	28859	10202	14073	18102	82228	36263	13520	17361	22700
2015=100	100,6	99,2	83,2	112,0	111,0	104,0	107,1	97,9	118,3	117,9
sektor publiczny 2015	9127	3530	1440	1509	2461	11057	4291	1857	1758	2823
2016	7594	3509	1102	1170	2462	8626	4326	1545	1621	3038
2015=100	83,2	99,4	76,5	77,5	100,0	78,0	100,8	83,2	92,2	107,6
sektor prywatny 2015	59007	25556	10821	11053	13854	67990	29582	11950	12913	16423
2016	60929	25350	9100	12903	15640	73602	31937	11975	15740	19662
2015=100	103,3	99,2	84,1	116,7	112,9	108,3	108,0	100,2	121,9	119,7
w tym:										
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1423	1001	326	487	834	1675	1145	435	589	965
Przemysł	38953	16423	6247	6812	11508	48915	22339	8617	9357	15242
górnictwo i wydobywanie	138	98	72	88	42	324	302	258	274	148
przetwórstwo przemysłowe	34738	14234	5542	6262	9899	44059	19508	7648	8507	13197
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	1039	772	213	195	590	1222	955	255	253	705
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^α	3038	1319	420	267	977	3310	1574	456	323	1192
Budownictwo	6363	3018	981	1173	2152	6781	3227	996	1238	2249
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^α	11779	5519	1241	3983	1851	13397	6040	1608	4187	2071
Transport i gospodarka magazynowa	3036	1081	496	595	676	3354	1111	499	621	699
Informacja i komunikacja	544	203	125	193	27	586	206	125	196	30
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	42	18	10	12	18	44	20	10	14	20
Administrowanie i działalność wspierająca ^α	135	29	1	20	29	186	30	2	21	30
Edukacja ^α	653	15	-	15	-	664	15	-	15	-
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	4209	1552	775	783	1007	5240	2130	1228	1123	1394

^α Szkolnictwo wyższe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2016 r. dużą liczbę stanowisk objętych oceną ryzyka zawodowego odnotowano w przetwórstwie przemysłowym – 34,7 tys. oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 11,8 tys. Zatrudnionych na tych stanowiskach było odpowiednio 44,1 tys. i 13,4 tys. osób.

Eliminując ryzyko zawodowe sięgano po:

- środki ochrony indywidualnej, które zastosowano na 62,7% stanowisk (wzrost w skali roku o 6,6 p. proc.),
- zmiany organizacyjne, które objęły 48,8% stanowisk, co przełożyło się na wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 5,6 p. proc.,
- środki techniczne zastosowane w przypadku 35,4% stanowisk; w skali roku spadek o 6,8 p. proc.

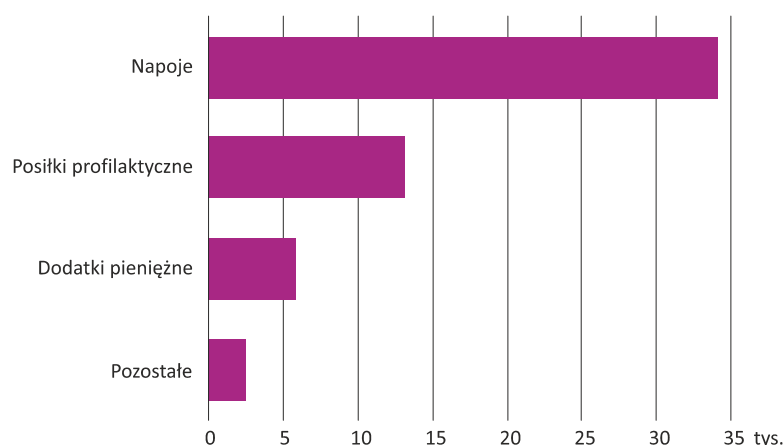

Liczba stanowisk pracy, na których **wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe** wyniosła 28,9 tys. i spadła w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,8%. W sektorze publicznym odnotowano spadek o 0,6%, a w sektorze prywatnym – o 0,8%. Dużą liczbę stanowisk, na których wyeliminowano lub ograniczono ryzyko zawodowe, odnotowano w przetwórstwie przemysłowym – 14,2 tys. oraz w handlu i naprawie pojazdów samochodowych – 5,5 tys. Zatrudnienie na tych stanowiskach w przetwórstwie przemysłowym wynosiło 19,5 tys. osób, a w handlu i naprawie pojazdów samochodowych 6,0 tys. osób.

ŚWIADCZENIA I ODSZKODOWANIA

Badanie warunków pracy dostarcza również informacji o świadczeniach z tytułu pracy w warunkach szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia. Z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w 2016 r. wypłacono w Kujawsko-Pomorskiem 1193 odszkodowania o przeciętnej wysokości 3271,6 zł. W porównaniu z 2015 r. można zauważyć spadek liczby udzielonych odszkodowań o 7,9%, przy jednoczesnym spadku wartości średniego kosztu odszkodowania o 13,9%.

**KORZYSTAJĄCY ZE ŚWIADCZEŃ Z TYTUŁU PRACY
W WARUNKACH SZKODLIWYCH DLA ZDROWIA I UCIAŻLIWYCH W 2016 R.**
Stan w dniu 15 XII

W dominującym pod względem liczby wypłaconych odszkodowań sektorze prywatnym, ich liczba wyniosła 947 i w porównaniu z 2015 r. zmalała o 5,5%. Średni koszt odszkodowania wyniósł 3234,2 zł i zmalał w skali roku o 16,7%. Najwięcej, bo 575 świadczeń, wypłacono w podmiotach należących do sekcji przetwórstwo przemysłowe, gdzie średni koszt odszkodowania wyniósł 3298,3 zł.

WYPADKI PRZY PRACY

W województwie kujawsko-pomorskim w badanym roku zarejestrowano 4,8 tys. wypadków przy pracy i traktowanych na równi z wypadkami przy pracy. Poszkodowanych zostało w nich 4,8 tys. osób. W stosunku do 2015 r. spadła zarówno liczba zgłoszonych wypadków, jak i liczba poszkodowanych – odpowiednio o 4,6% i o 4,9%. Podobnie jak w 2015 r., częściej wypadkom ulegali mężczyźni (w 2016 r. stanowili oni 65,4% ogółu poszkodowanych).

W 2016 r. liczba poszkodowanych w **wypadkach zbiorowych** w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się dwukrotnie (spadek z 40 do 20 poszkodowanych).

W stosunku do 2015 r. liczba poszkodowanych, którzy ulegli wypadkom **śmiertelnym**, zmniejszyła się o 85,7%. Natomiast liczba poszkodowanych, którzy ulegli wypadkom powodującym **ciężkie uszkodzenie ciała**

Za wypadek przy pracy lub wydarzenie traktowane na równi z wypadkiem przy pracy uważa się nagłe zdarzenie powodujące uraz lub śmierć osoby poszkodowanej, wywołane przyczyną zewnętrzną związaną z pracą.

wzrosła o 15,0%. Podobnie jak w 2015 r., większość (99,5%) poszkodowanych w wypadkach przy pracy w 2016 r. stanowiły osoby, które uległy wypadkom powodującym **lżejsze uszkodzenie ciała** (spadek o 4,6% w stosunku do roku poprzedniego).

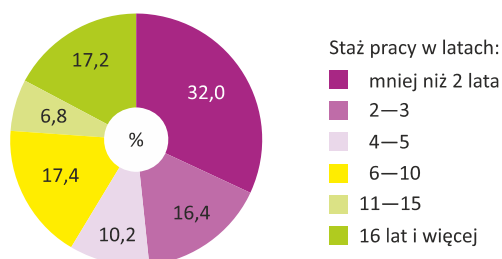
Podobnie jak w latach ubiegłych, największy udział poszkodowanych w wypadkach przy pracy odnotowano w sektorze prywatnym, tj. 73,0% ogólnej liczby poszkodowanych w wypadkach. Duży udział osób poszkodowanych zarejestrowano w przetwórstwie przemysłowym – 41,4% liczby ogółem, handlu; naprawie pojazdów samochodowych – 15,4% oraz w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – 9,5% udziału.

Najwięcej osób, bo 3,5 tys., uległo wypadkom w dużych przedsiębiorstwach (powyżej 49 zatrudnionych osób), co stanowiło 72,9% ogółu poszkodowanych w województwie.

TABL. 3. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według rodzajów wypadków, sektorów własności i wybranych sekcji PKD 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W tym			
		śmier- telnych	ciężkich	lżejszych	
OGÓŁEM	2015 2016 2015=100	5091 4843 95,1	21 3 14,3	20 23 115,0	5050 4817 95,4
sektor publiczny	2015 2016 2015=100	1361 1307 96,0	1 1 100,0	2 3 150,0	1358 1303 95,9
sektor prywatny	2015 2016 2015=100	3730 3536 94,8	20 2 10,0	18 20 111,1	3692 3514 95,2
w tym:					
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		76	–	1	75
Przemysł		2179	2	12	2165
górnictwo i wydobywanie		4	–	–	4
przetwórstwo przemysłowe		2004	1	11	1992
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę		28	1	1	26
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ		143	–	–	143
Budownictwo		269	1	5	263
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ		745	–	3	742
Transport i gospodarka magazynowa		312	–	1	311
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ		43	–	–	43
Informacja i komunikacja		11	–	–	11
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna		36	–	–	36
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ		104	–	–	104
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne		219	–	1	218
Edukacja		247	–	–	247
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna		461	–	–	461

STRUKTURA POSZKODOWANYCH W WYPADKACH PRZY PRACY WEDŁUG STAŻU PRACY W 2016 R.

Biorąc pod uwagę staż pracy oraz wiek najczęściej poszkodowanymi były osoby:

- pracujące mniej niż 2 lata (32,0% ogółu poszkodowanych),
- w wieku 25–34 lata (25,7% ogółu poszkodowanych).

W 2016 r. głównymi **zdarzeniami powodującymi uraz** osób poszkodowanych były: zderzenia lub uderzenia w nieruchomy obiekt

(24,1% poszkodowanych), kontakt z przedmiotem ostrym, szorstkim, chropowatym (20,9%) oraz uderzenie przez obiekt w ruchu (19,7%). **Przyczyną** ponad połowy wypadków przy pracy było nieprawidłowe zachowanie się pracownika (61,3% ogólnej liczby przyczyn) spowodowane m.in.: niedostateczną koncentracją uwagi na wykonywanej czynności, zaskoczeniem niespodziewanym zdarzeniem lub nieznaną zagrożenia. Rzadziej przyczyną wypadków były: niewłaściwy stan czynnika materialnego (7,7%), brak lub niewłaściwe postępowanie się czynnikiem materialnym (7,4%) oraz niewłaściwe samowolne zachowanie się pracownika (6,7%).

TABL. 4. Przyczyny wypadków przy pracy według sekcji PKD 2007

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Niewłaściwy stan czynnika materialnego	Niewłaściwa organizacja		Brak lub niewłaściwe postępowanie się z czynnikiem materialnym	Nieuzyskanie sprzętu ochronnego	Niewłaściwe samowolne zachowanie się pracownika	Niewłaściwy stan psychofizyczny pracownika	Nieprawidłowe zachowanie się pracownika	Inna przyczyna
			pracy	stanowiska pracy						
OGÓŁEM 2015	10633	852	507	477	830	163	747	198	6381	478
..... 2016	10184	781	445	489	753	150	678	147	6247	494
..... 2015=100	95,8	91,7	87,8	102,5	90,7	92,0	90,8	74,2	97,9	103,3
w tym:										
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	166	9	8	13	6	8	8	6	95	13
Przemysł	4908	398	294	269	400	74	349	60	2933	131
górnictwo i wydobywanie	6	1	–	–	–	–	1	–	3	1
przetwórstwo przemysłowe	4547	370	274	250	376	66	334	56	2700	121
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	59	6	3	1	3	1	2	1	37	5
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja ^Δ	296	21	17	18	21	7	12	3	193	4
Budownictwo	585	44	28	30	46	11	39	15	356	16
Handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	1522	101	59	91	152	28	154	13	851	73
Transport i gospodarka magazynowa	650	58	9	15	33	6	43	5	383	98
Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	94	5	4	6	6	3	6	3	57	4
Informacja i komunikacja	35	–	–	3	–	–	1	7	24	–
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	75	5	3	2	5	1	3	4	47	5
Administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	244	16	6	10	17	2	22	3	158	10
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	388	32	8	6	17	4	11	6	274	30
Edukacja	433	36	3	9	15	2	7	14	296	51
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	810	52	15	21	36	9	30	5	594	48

CHOROBY ZAWODOWE

Istotnym zjawiskiem, wiążącym się ściśle z warunkami pracy jest zapadalność na choroby zawodowe definiowane jako patologia wywołana czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy lub sposobem wykonywania pracy. W województwie kujawsko-pomorskim w 2016 r. zarejestrowano 101 przypadków chorób zawodowych. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba zachorowań zwiększyła się o 23,2%.

TABL. 5. Choroby zawodowe według przyczyn

WYSZCZEGÓLNIENIE	Zachorowania	
	ogółem	na 100 tys. zatrudnionych
OGÓŁEM 2015	82	17,6
..... 2016	101	21,3
w tym:		
Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym	22	4,6
Choroby skóry	7	1,5
Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	10	2,1
Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy	8	1,7
Obustronny trwały ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem ..	12	2,5
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	36	7,6

Autorzy opracowania: Alicja Redelbach, Radosław Żmuda-Trzebiatowski - Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy pod kierunkiem dra Dominika Śliwickiego

Redakcja techniczna, skład i grafika komputerowa: Adam Mańkowski, Magdalena Miško, Jacek Pruski – Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych

Informatorium: e-mail InformatoriumUSBG@stat.gov.pl, tel. 52 3669400